

24. Ochrana a zabezpečení dat

Zdroje chyb

výčet zdrojů chyb:

- Porucha HW/SW
- Přírodní katastrofy(Požár,Voda,Výpad elektřiny)
- Neoprávněný přístup

Pokud se jedná o softwarovou chybu mohou být zdrojem:

- Syntaxe
- Sémantická (nekonečný cyklus, spadne, špatný výsledek)
- Neočekávaná událost(Program neumí vhodně zareagovat na nečekanou událost)

Následky softwarových chyb mohou mít dominový efekt s různými následky pro uživatele.

Některé chyby mají na funkčnost minimální vliv a proto jsou neobjeveny. Vážnější mohou vést k zamrznutí programu a následné ztrátě dat.

Zabezpečení dat před chybami pomocí kódování

Kódování dat

Teorie kódování se zabývá tím, jak rychle a spolehlivě přenášet informace z jednoho místa na druhé. Mezi její aplikace patří například minimalizace šumu při přehrávání kompaktních disků, přenos finančních informací po telefonních linkách, přenos informací mezi dvěma počítači, mezi pevným diskem a operační pamětí v jednom počítači.

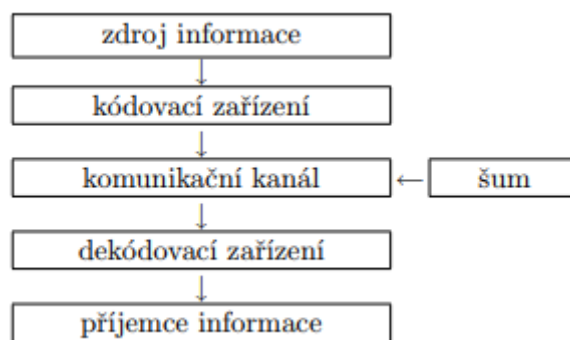

Schéma samoopravného kódování

Konstrukce kódovacího a dekódovacího zařízení sleduje několik cílů:

1. rychlé kódování informace,
2. snadný přenos zakódované zprávy,
3. rychlé dekódování přijaté zprávy,
4. opravu chyb způsobených šumem v kanálu během přenosu zprávy,
5. maximalizaci množství informace přenesené za jednotku času.

Komprimace dat

Hlavním úkolem při komprimaci (balení) dat je zmenšení objemu dat před jejich uložením nebo přenosem. Dosahuje se toho různými komprimačními postupy. Většinou jsou vyhledány často se vyskytující skupiny znaků a těm je přiřazen krátký binární kód, zatímco zřídka se vyskytující znaky mají přiřazen kód delší. Ve výsledku se tím celková velikost souboru zmenší. Komprimační programy však také plní další úkoly:

- spojení většího množství malých souborů do jediného souboru
- rozdělení velkého souboru na části aby se to vešlo na jedno médium
- ochrana dat heslem

Šifrování dat

Jako zabezpečení dat jsme schopni zašifrovat data za pomoci kryptografie na data šifrovaná, čitelná pouze pro majitele dešifrovacího klíče. Šifrování dat slouží k jejich ochraně proti nežádoucímu zjištění cizí osobou a uplatňuje se při ukládání dat i při jejich přenosu včetně telekomunikace.

Šifrování souborů se šifruje pomocí zvoleného/vygenerovaného klíče nebo hesla k zašifrování jednotlivých souborů. K otevření takového souboru je potřeba klíč. Pro každodenní práci s počítačem je velmi podstatná otázka zpomalování systému. Dobrá volba je kombinace šifrování a skrytí dat.

Šifrování disků se provádí softwarem, který většinou firmuje takzvaně Full Disk Encryption. Tato metoda šifruje celý disk včetně oddílu Master Boot Record. Uživatel se nestará, jelikož jsou všechny soubory zašifrované.

Detekce poškozených dat

Může se jednat o mechanické nebo elektronické poškozené HDD. Vadný harddisk se například vůbec neroztočí a může být elektricky mrtvý, nebo se roztočí a pak zastaví. Další případ je také, že se normálně roztočí, ale klepe. Harddisk nemusí být detekován v BIOS. A takovéto chování poškozuje disk a plotny disku.

U poškozených dat nám můžou data při čtení nebo spuštění vychybovat a hodit hlášku o poškození dat. Buď nám operační systém data vůbec neukáže nebo ukáže atypické soubory s zvláštní příponou a neumožní data přečíst.

Každý operační systém má také registry a v těch můžou být uvedeny neplatné záznamy a operační systém provádí detekci a opravu těchto dat.

Oprava poškozených dat

Oprava poškozených dat může probíhat např. u HDD pomocí SW nástroje Testdisk. Takový to software je schopen zachránit a opravit disk, když se vyskytne chyba v GPT při řazení oddílů.

Při omylném smazání, zformátování, přesunutí dat jsme schopni použít takovýto software na obnovení, jelikož se informace jak byl soubor uložen ztratí, ale data budou přepsána až bude potřeba na jejich místo něco uložit.

Kontrolní součet

Kontrolní součet je doplňková informace, která se předává spolu s vlastní informací a slouží k ověření, zda je vlastní informace úplná a zda při jejím přenosu nedošlo k chybě.

Kontrolní součet je výsledkem nějaké předem určené operace, provedené s vlastní informací.

Prakticky používané metody tedy jako kontrolní součet používají jen menší dodatkovou informaci; jednoduchým příkladem použitelným při předávání řady čísel je součet všech čísel.

Mezi další prakticky používané metody patří například:

- Parita
- Modulo
- Hammingův kód
- Cyklický redundantní součet
- MD5 (Message-Digest algorithm)
- SHA (Secure Hash Algorithm)

Paritní bit

Paritní bit je redundantní bit přidáný k datovému slovu a obsahuje paritní informaci o počtu jedničkových bitů ve slově.

Paritní bit je určen k jednoduché detekci chyby ve slově.

sudý počet jedniček - sudá (even) parita nebo

lichý počet jedniček - lichá (odd) parita.

Hammingův kód

Hammingův kód, pojmenovaný po Richardu Hammingovi, je lineární kód používaný v oblasti telekomunikací pro detekci až dvou chybných bitů nebo pro opravu jednoho chybného bitu. Základem je Hammingův kód (7,4), ale lze jej zobecnit i na jiné počty datových a paritních bitů.

CRC (- Cyclic Redundancy Check.)

Cyklický redundantní součet je speciální hašovací funkce, používaná k detekci chyb během přenosu či ukládání dat. Pro svou jednoduchost a dobré matematické vlastnosti jde o velmi rozšířený způsob realizace kontrolního součtu.

Kontrolní součet bývá odesílán či ukládán společně s daty, při jejichž přenosu nebo uchovávání by mohlo dojít k chybě. Po převzetí dat je znovu nezávisle spočítán. Pokud je nezávisle spočítaný kontrolní součet odlišný od přeneseného nebo uloženého, je zřejmé že při přenosu nebo uchovávání došlo k chybě. Pokud je shodný, tak téměř jistě k žádné chybě nedošlo. V určitých případech je možné chybu pomocí CRC opravit.

CRC je vhodný pro zjišťování chyb vzniklých v důsledku selhání techniky, avšak jako metoda pro odhalení záměrné změny dat počítačovými piráty je příliš slabý. V tomto případě je třeba používat speciální hašovací funkce určené pro šifrovací algoritmy.

Diagnostický SW

Diagnostický software je používán široce mezi operačními systémy a má za účelem diagnostikovat specifickou část nebo kompletně systém a podat o systému zprávu založenou na svém kódu určeném pro testování.

Takovýto software je schopen otestovat chyby v operačním systému, operační paměti, disky, procesor atd.

SW na testování a údržbu disků

Nejlepší nástroj je ten od výrobce disku spuštěný v offline režimu a přímo nabootován.

Jako software na kontrolu stavu a zdraví disku se označuje CrystalDiskInfo, který je schopen číst S.M.A.R.T data z disků. Tato data zahrnují četnost chyb, roztočení disku. Výrobci disku ví, které hodnoty jsou normální a jaké ne, a takovéto hodnoty zakódují do firmwaru. CrystalDiskInfo je schopen monitorovat tyto hodnoty a vyhodnotí je.

Další software je např. Disk Drill, který je schopen obnovit enormní množství typů souborů. Je schopen obnovit jakýkoliv soubor bez jakýchkoliv znalostí.

SW na otestování operační paměti

MemTest86

Jedná se o jeden z nejstarších a nejvíce známých programů na testování operační paměti. Analyzuje RAM a zkontroluje vše možné typy chyb. Jedná o bootovací program. Po nabootování to vykoná sérii algoritmů a testovacích funkcí aby to prozkoumalo stabilitu a chybovost. Zkouší to sekvenční blokování paměti, pohybové inverze, hammer test, a spousty dalších.

System windows v sobě má program na otestování operační paměti s názvem windows Memory Diagnostic, který funguje báječně a také je bootovací.

SW na testování stavu procesorů

Výrobce procesorů intel přímo nabízí svůj program s názvem Intel PDT. Tento software zkontroluje Funkcionalitu všech jader, identifikaci značky, procesorovou operační frekvenci, otestuje specifické schopnosti a udělá zátěžový test.

FireWall

Firewall v počítačové síti blokuje nebo povoluje navazované komunikace na základě předdefinovaných nebo dynamických pravidel a politik. Chrání zařízení, jež jsou zapojena za ním, před různými typy útoků, včetně těch, které umožní útočnickovi převzít kontrolu na zařízením.

Skrz toto místo jde veškerá komunikace mezi sítěmi a proto může komunikaci zpomalovat za bezpečí, a možnost zablokovat jakékouliv službu, která může procházet nebo prochází.

Kategorie firewallu:

- Paketové filtry
- Aplikační filtry
- Stavové paketové filtry s kontrolou známých protokolů

Antivirus

Jedná se o software, který slouží k identifikaci, odstraňování a kontaminaci počítačových virů a jiného škodlivého softwaru. Toto se uskutečňuje za pomoci:

- prohlížení souborů na lokálním disku, která má za cíl nalézt sekvenci odpovídající definice některého počítačového viru v databázi
- detekci podezřelé aktivity nějakého počítačového programu, který může značit infekci

Úspěšnost závisí na schopnostech antivirového programu a aktuálnosti databáze počítačových virů.

Malware

Jedná se o škodlivé programy, které v počítači provádí činnost, se kterou by uživatel nesouhlasil, kdyby o jeho skutečných záměrech věděl. Označení malware se nevztahuje na programátorské chyby.

Trojský kůň

Ve Windows může trojský kůň využít toho, že řada programů včetně systémového správce souborů (exploreru) skrývá přípony souborů. Vypadá pak jako soubor s obrázkem, zvukem, archivem nebo čímkoliv jiným, přestože se ve skutečnosti jedná o spustitelný kód. Chce-li uživatel obrázek kliknutím zobrazit, je ve skutečnosti spuštěn program (trojský kůň).

Trojský kůň může být ale také přidán do stávající aplikace. Poté je upravená verze šířena například pomocí peer-to-peer sítí nebo warez serverů. Uživatel stažením kopie aplikace (nejčastěji bez platné licence nebo jako volně šířený program z nedůvěryhodného serveru) může získat pozměněnou kopii aplikace obsahující část programového kódu trojského koně dodaného třetí stranou.

Červ

Kromě svého vlastního šíření, které má rozhodující vliv na úspěšnost červa, vykonává obvykle tento program v počítači nějakou sekundární činnost, která je červem nesena jako kód = payload a typicky se jedná o:

- zneprovoznění počítače, nebo jeho součástí
- šifrování souborů uživatele kryptovirálním útokem jako nátlak k zaplacení poplatku, po kterém je přislíbena jejich opětovná dekrypce
- prohledávání počítače za účelem získání osobních dat, která mohou pro autora programu znamenat nějaký profit
- vytváření „zadních vrátek“ do systému (tzv. backdoor), která poté mohou být využita jako přímá cesta k infikování počítače dalšími nákazami

Ať už je činnost, kterou takový program vykonává v síti, jakákoli, vždy s sebou nese vedlejší efekty, které jsou důsledkem této činnosti.

Ransomware

Vyděračský software je druh škodlivého programu, který blokuje počítačový systém nebo šifruje data v něm zapsaná, a pak požaduje od oběti výkupné za obnovení přístupu. Některé formy ransomware šifrují soubory na disku, jiné jen zamknou systém a výhružnou zprávou se snaží donutit uživatele k zaplacení.

Nejznámější Ransomware WannaCry byl v roce 2017 v květnu, který útočil na systém Windows a požadoval zaplacení v Bitcoinu. Útočil na nemocnice a všude kde se dalo se šířil.

Spyware

Jedná se o špehovací software, jenž využívá internetové stránky k odesílání dat z počítače bez vědomí jeho uživatele.

Někteří autoři spyware se hájí, že jejich program odesílá pouze data typu přehled navštívených stránek či nainstalovaných programů za účelem zjištění potřeb nebo zájmů uživatele a tyto informace využít pro cílenou reklamu. Existují ale i spyware odesílající hesla a čísla kreditních karet nebo spyware fungující jako zadní vrátka. Protože lze jen těžko poznat, do které skupiny program patří, a vzhledem k postoji k reklamě řada uživatelů nesouhlasí s existencí a legálností jakéhokoliv spyware.

Spyware se často šíří jako součást shareware, a to jako adware nebo bez vědomí uživatelů (ale s vědomím autorů programu). Jakmile si takový program nainstalujete a spustíte, nainstaluje se do systému také spyware. Často se to týká například klientských programů pro peer to peer sítě umožňující stahování hudby a videa od ostatních uživatelů.

Hesla

Měla by být minimálně složena s osmi znaků malých, velkých písmen, číslic a speciálních povolených znaků. Heslo by nemělo být za pomoci social engineeringu odvoditelné. Mělo by se jednat o nesouvisející nesmysl. S těmito hesly dobře pracuje password manager, který si pamatuje tato hesla a přístupy ke službám a vám stačí si pamatovat jen jedno heslo

Soukromí při surfování na webu

Mohu doporučit Adblock, protože blokuje reklamy na stránkách. Jako další krok je ale kompletně blokovat Javascript s cookies na stránkách. Na to existuje rozšíření do prohlížečů nebo už jsou s tím propagovány. Skvěle funguje Brave Browser, jenž tohle vše kombinuje.

Je potřeba si dávat pozor pomocí jakého protokolu je člověk připojen k webovým stránkám jestli http nebo https. HTTP je nezašifrovaný a nedoporučuje se do něj zadávat jakékoliv citlivé údaje.